

Kryzysy i reformy systemów emerytalnych w Europie - analiza porównawcza

OPIS POPULARYZATORSKI PROJEKTU

Świadczenia emerytalne są najważniejszą pozycją w wydatkach współczesnych państw opiekuńczych. Dlatego właśnie systemy emerytalne, które regulują zasady wypłacania emerytur, są od kilkunastu lat pod ścisłym nadzorem polityków. Wynika to ze skutków starzenia się ludności – coraz więcej osób staje się emerytami. Jednocześnie, już wkrótce wyzwaniem dla państw opiekuńczych (i polityków) będzie zmniejszająca się liczba osób aktywnych na rynku pracy – to te osoby w znacznym stopniu finansują programy polityki społecznej poprzez podatki i składki.

Pomimo tych samych funkcji, systemy emerytalne są skonstruowane w bardzo zróżnicowany sposób. Dotyczy to zarówno finansowania emerytur, sposobów, w jakie oblicza się wysokość emerytury, tego czy systemy chronią obywateli przed ubóstwem niezależnie od tego jakiej wysokości płacili składki. Wreszcie, istotnym wymiarem tego zróżnicowania jest rola podmiotów prywatnych – czy stanowią tylko dobrowolny dodatek do systemu emerytalnego, czy też są jego integralnym elementem. Jeśli obecny jest ten drugi wariant, to w jakim stopniu?

Celem proponowanego projektu jest systematyzacja systemów emerytalnych w sześciu państwach europejskich dla okresu 1990-2015. Państwami objętymi analizą są Polska, Niemcy, Francja, Włochy, Grecja i Wielka Brytania. Posługując się, między innymi, powyższymi wymiarami, projekt ma na celu po pierwsze, zbadanie, jak możemy sklasyfikować systemy emerytalne w tych państwach. Po drugie zaś, badanie prześledzi reformy systemów emerytalnych w czasie – dzięki temu będzie możliwe ustalenie trajektorii reform i elementów, które najczęściej (i najrzadziej) poddawane były zmianie. Czy wszystkie kraje wprowadzają preferencje dla prywatnych ubezpieczeń? Jakie kraje starają się walczyć z ubóstwem emerytów poprzez odpowiednio wysoką emeryturę minimalną?

Dotychczasowe badania wskazują, że pomimo reform systemów emerytalnych, ich zasadnicze cechy relatywnie rzadko są zmieniane. Mamy zatem do czynienia z hybrydyzacją systemów emerytalnych – nabierają one cech charakterystycznych dla wielu modeli, niemniej jednak nadal możliwe jest wskazanie cech dominujących, które są stałe na przestrzeni dekad. Wniosek ten jest ważny, ponieważ uświadamia nam, że 'obiektywne' przesłanki – skutki starzenia się społeczeństwa, zmiany na rynku pracy czy kryzys finansów publicznych nie przekładają się bezpośrednio na konkretne zmiany systemów emerytalnych, lecz są modyfikowane przez czynniki polityczne. To rząd, w interakcji z innymi aktorami społecznymi reformuje systemy emerytalne. Kraje, które będą analizowane, różnią się od siebie pod wieloma względami i to zróżnicowanie może być źródłem bardziej ogólnych wniosków na temat tego, jak reformuje się politykę społeczną.